

Лев Николаевич Толстой. 1862 г.

Софья Андреевна Толстая. 1862 г.

Л. Н. Толстой и С. А. Толстая со своими детьми в Ясной Поляне. 1864 г.

Осенью 1862 года Л. Н. Толстой женился на дочери московского врача Софье Андреевне Берс.

ĻĒVAM TOLSTOJAM — 150

9. septembrī apritēja 150 gadu kopš Jasnajā Poļanā, grāfa Tolstoja ģimenē, piedzima 19. gadsimta krievu literatūras patriots, filozofs un pedagogs Ļevs Tolstojs.

Diža personība. Ļevs Tolstojs bijis un paliek mirdzošā krievu nācijas virsotne, visu padomju cilvēku lepnums.

Jau agrā bērnībā Ļevam Tolstojam parādās literārās dotības, viņš sāk rakstīt dzejoļus. Jau dienasgrāmātā, kuru viņš aizsāk 1847. gadā un ar nelieliem pārtraukumiem turpina līdz mūža beigām, atrodamas pirmās piezīmes par literārajām iecerēm.

Tolstojs studēja Kazanā (1842.—1847. g.), tur arī uzrakstīja pirmo filozofisko eseju — komentāru par Ruso darbiem. Tomēr universitātē un cilvēki nespēj iecerēto un Tolstojs atgriežas Jasnajā Poļanā.

Viņa pirmie darbi «Bērnība» (1852. g.), «Zēna gadi» (1854. g.), «Jauņība» (1857. g.) ir autobiogrāfiski. Šī līnija turpinās 1859. gadā uzrakstītajā romānā «Ģimenes laime».

Krimas kara laikā (1853.—1856. g.) Ļevs Tolstojs piedalījās Sevastopoles aizstāvēšanā. Pārdzīvotā

iespaidā radās iespaidīgie «Sevastopoles stāsti». Romēns Rolāns romānā «Tolstoja dzīve» raksta: «Stāba kapteinis Ļevs Tolstojs sava bastiona blindāžā, lielgabalu dārdos, novēroja savas rotas dzīvos un mirstošos ļaudis. Lemūzināja viņu un savas ciešanas neaizmirstamajos Sevastopoles stāstos.» Cariene izlasīja pirmo Sevastopoles stāstu esot apraudājusies, un cars aiz sajūsmas licis darbu pārtulkot franču valodā un autoru nosūtīt uz kara neapdraudētu vietu.

Atgriezies Jasnajā Poļanā, Ļevs Tolstojs nolemj savu mūžu veltīt zemnieku dzīves apstākļu uzlabošanai. Viņš zemnieku bērniem iekārto skolu, kurā pats strādā par skolotāju.

1862. gadā Ļevs Tolstojs salaulājas ar Sofiju Bersu, ārsta Bersa meitu. Patī būdama literāri apdāvināta, Sofija Bersa daudz palīdzēja Tolstojam, pierakstīja diktēto, pārrakstīja uzmetumus. Stāsta, ka viņa septiņas reizes pārrakstījusi «Karū un mieru». Pateicoties šai saskaņai, Tolstojs varēja nodoties literatūrai, radās literārie sedevri «Karš un miers» (1864.—1869. g.) un «Anna Kareņina» (1873.—1877. g.)

Tolstoja daiļrade cieši savijusies ar personīgo dzīvi, gandrīz vienmēr rakstnieka sacerejumiem ir autobiogrāfisks raksturs. «Karā un mieru» naitāšas un «Anna Kareņina» Kriijas prototips ir Sofija Bersa, Levis «Anna Kareņina» vairāk nekā jebkurš cits ietis pa uz Tolstoja domas un uzskatus. Kriijas un Levis mīesība un laimības pirmie gadi ir pasa Tolstoja ģimenes dzīves aispoguļojums. Rakstot šo romānu, Tolstojs pārdzīvoja avēseles nemieru, viņš vairs nespeja pie šī darba strādāt un ar lieliem grūtībām pabeidza šo asi problemātisko daiļdarbu par ģimenes un laimības likteni toreizējās cariskās Krievijas apstākļos.

Astoņdesmitajos gados Tolstojam rodas interese par dramaturģiju. Viņš saraksta vairākas lugas — «Lūmsības vara» (1886. g.), «Izglītības augļi» (1891. g.). Šis laika posms raksturīgs ar to, ka, pārvērtējot un šauboties par savas iepriekšējās daiļrades uzdevumiem un nozīmi, Ļevs Tolstojs sāk rakstīt vienkāršāk, saprotamāk. Rodas stāsti, kuriem raksturīgs enerģisks sižeta risinājums, vienkārša valoda, skaidra, nepārprotama morāle.

Nozīmīgākais Tolstoja daiļdarbs deviņdesmitajos gados ir romāns «Augšāmcelsšanās» (1899. g.), kam pamatā reāla tiesas prāva. Šis romāns ir tā kā Tolstoja literārais testaments, rakstniekam jau ir septiņdesmit gadu, mierīgi viņš atskatās uz pasauli, uz savu dzīvi, saviem pagājušajiem maldiem.

Divdesmitā gadsimta sākumā uzrakstīti darbi «Tēvs Sergijs» (1912. g.), drāma «Dzīvais mirotis» (1911. g.), «Pēc balles» (1911. g.). Mākslinieciski visnozīmīgākais beigu posma daiļdarbs ir garais stāsts «Hadži Murats» (1912. g.), kurā rakstnieks atmasko austrumu un rietumu despotismu, preļēji savai filozofijai slavina virišķīgu cīņu un dzīves mīlestību.

Rakstnieks mirst 1910. gada 20. novembrī. Viktors Sklovskis romāna «Tolstojs» autors raksta: «Es atceros viņa nāvi. Maskavas ielas bija kļuvušas gandrīz tukšas, namiem durvis vaļā. Šķita, ka it visi devušies uz Jasnaja Poļanu, uz Astapovas staciju, kur stacijas priekšnieka Ozoliņa mājā bija miris Tolstojs.»

Tolstojs apglabāts Jasnaja Poļanas parkā, vietā, kur bērnībā ar brāļiem meklējis aprakto «zaļo nūjiņu», kurai piemioti pasakainas spējas dot cilvēkam laimi.

* * *

Atzīmējot Ļeva Tolstoja 150 gadu jubileju, bibliotēka Ļeņina ielā 1a, katalogu zālē noorganizējis izstādi «Ļevam Tolstojam — 150». Izstādē var iepazīties ar Tolstoja darbiem, literatūru par rakstnieka dzīvi un daiļradi, izcilu personību un laikabiedru atziņām par viņu, kā arī ar literatūras un mākslas darbiem, kuros izmantoti Ļeva Tolstoja tēls. Ar izstādi varēs iepazīties līdz 9. oktobrim.

I. UNGURE